

Lapsen vieraannuttaminen vanhemmasta

Helinä Häkkänen-Nyholm

Helsingin kaupungin lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöryhmä ja Oiva Akatemia,
9.12.2015

Päivän aiheet

- **Vieraannuttaminen oikeuspsykologisena ilmiönä huoltoriidassa**
- **Mitä se on ja mitä se ei ole?**
- **Kuinka yleistä?**
- **Mitä laki sanoo?**

- **Miten, koska ja kuka? Vieraannuttajavanhemman profiili**
- **Kohdevanhemman traumatisoituminen**
- **Miten vanhempia voidaan ohjata kohti hyvää eroa?**

- **Lapsen rooli ja oirehdinta?**
- **Mahdolliset vaikutukset lapseen?**

- **Vieraannuttamisen raportointi**

Avioerot Suomessa

- Euroopan johtavia maita avio- ja avoerojen yleisyydessä
- Vanhempien ero koskettaa vähintään 30 000 suomalaislasta vuosittain (Väestöliitto 2007)
- Oikeudessa ratkottavien huoltajuusriitojen määrä on viime vuosina kolminkertaistunut 1990-luvun alkuvuosiin verrattuna
- Yleisissä alioikeuksissa käsiteltyjen huoltoriitojen kokonaismääräksi arvioitu noin 2 000 tapausta vuodessa (Valkama ja Litmala 2006)
- Aika, jonka lapset viettävät vanhempiensa kanssa per vuorokausi, on merkittävästi vähentynyt viime vuosikymmeninä

Avioerot Suomessa

- Avioeron jälkeistä puolisoitten yhteydenpitoa suuressa aineistossa (n = 1791) kartoittanut hollantilaistutkimus osoitti, että niistä puolisoista, joilla oli yhteisiä lapsia, yli kolmasosalla ei ollut lainkaan yhteyttä entiseen puolisoonsa vuoden kuluttua erosta, ja puolella ei ollut lainkaan yhteyttä viiden vuoden kuluttua erosta (Fischer, Graf, & Kalmjin, 2005)
- Osassa tapauksia lapsen suhde vanhempiin muuttuu merkitsevästi eron seurauksena
 - 20 prosenttia vanhempien avioeron kokeneista lapsista ei ollut lainkaan yhteydessä kodista pois muuttaneeseen vanhempaan (Spruijt ym. 2004)

Lähtökohdat jaetulle vanhemmuudelle

Riittävän hyvä vanhemmuus

*”Riittävän hyvää vanhemmuutta lapsen ja nuoren kehityksen eri vaiheissa kuvaavia vanhemman ominaisuuksia ovat vanhemman oma **psykkinen tasapaino ja kyky pitkäaikaisten ihmissuhteiden solmimiseen ja säilyttämiseen**. Vanhemman tulee pystyä erottamaan omat tarpeensa ja toiveensa lapsensa tarpeista ja hänellä tulee olla riittävä kyky asettua lapsensa asemaan tätä **ymmärtääkseen**. Kasvatustilanteissa vanhemman tulisi olla **johdonmukainen ja selkeä ja ylläpitää turvallisia rajoja**. Etenkin nuoruuskehityksen aikana aikuisten asettamien rajojen tulee kestää toistuvia kokeiluja. Liika sallivuus aiheuttaa nuoressa epävarmuutta ja epätietoisuutta, mutta liian tukahduttavat rajat vievät tilaa kasvulta ja nuoruuden kehitykseltä. Riittävän hyvän vanhemman tulisi myös **pystyä ottamaan vastaan lapsen ja nuoren sekä myönteisiä että kielteisiä tunnereaktioita**.”*

Marttunen, M. (2006). *Riittävän hyvä vanhemmuus*. KTL:n ylläpitämät www.terveysuomi.fi sivut.

Lähtökohdat jaetulle vanhemmuudelle

Riittävän hyvään vanhemmuuteen ei kuulu

Psyykkinen epätasapaino, joka on lapselle vahingoksi

Kyvyttömyys erottaa omat tarpeet ja toiveet lapsesta

Kyvyttömyys asettua lapsen asemaan

Kyvyttömyys ottaa vastaan lapsen sellaisia reaktioita, jotka eivät ole johdonmukaisia omien tunteiden ja ajatusten kanssa

Väkivaltainen käytös lasta kohtaan

Lapsen kaltoinkohtelu ja heittellejättö

Perusteettomien pelkojen herättäminen

Itsetunnon vahingoittaminen

Aggressiivisuuteen yllyttäminen

Väärien muistojen luominen

Lapsen vieraannuttaminen vanhemmasta - määritelmä

- Ei yleisesti hyväksyttyä määritelmää
- ”Prosessi, jossa lapsen toinen vanhempi käyttäytyy suhteessa lapseen siten, että lapsen ja vieraannutettavan vanhemman vuorovaikutussuhde vaikeutuu ja joissakin tapauksissa vanhemman yhteys lapseen lakkaa olemasta.”¹

1. Häkkänen-Nyholm, H. Laajasalo, T., & Tuuri, T. (2013). Lapsen vieraannuttaminen vanhemmasta: Toimintatavat ja niiden vaikutus lapsen ja vanhemman hyvinvointiin. Helsinki: PsyJuridica Oy.

Vieraannuttaminen oikeuspsykologisenä Ilmiönä Suomessa ja maailmalla?

- a) Tunnistetaan ilmiönä lisääntyvissä määrin lastensuojelussa ja tuomioistuimissa
- b) Käsitettä käytetään tuomioistuimissa myös väärissä yhteyksissä
- c) Ei toistaiseksi valideja ja luotettavia arviointimenetelmiä
- d) Toistaiseksi hyvin vähän tieteellisesti laadukasta tutkimusta
- e) Koetaan vieraaksi ilmiöksi poliisissa, vaikeus käynnistää tutkintaa henkisestä pahoinpitelystä, vaikka lapsella olisi vakaviakin psyykkisiä oireita
- f) Suomessa joitakin yksittäistapauksia, joissa tuomioistuin on määrännyt lapsen asumisen vieraannutetulle vanhemmalle
- g) Ulkomaille myönteisiä kokemuksia lapsen ja vanhemman ns. jälleenyhdistämisterapiasta

Lapsen vieraannuttaminen vanhemmasta -määrittelyä

- Jompikumpi vai molemmat samanaikaisesti?
- Etä- vai lähivanhempi?
- Isä vai äiti?
- Tietoista vai tahatonta?
- Avointa vai huomaamatonta?
- Ilmaan heitetty strateginen prosessiväite vai todellisuutta?

*Vastapuolen päämies 1.5-vuotiasta lasta koskevassa oikeudenkäynnissä:
"Te vieraannutatte minua lapsestani koska ette suostu vuoroviikko
käytäntöön!"*

*AA puhelinkeskustelussa: "Voitko kirjoittaa sellaisen psykologin lausunnon
että isällä ei ole oikeutta tavata 4 kk:n ikäistä lastaan koska lapsi on
syntynyt yhden yön suhteesta ja äiti ei halua isää elämäänsä?"*

Lapsen vieraannuttaminen vanhemmasta -määrittelyä

- Lapsi voi useasta syystä johtuen olla haluton tapaamaan toista vanhempaansa
 - Mitä vanhempi lapsi, sitä enemmissä määrin myös tämä vaihtoehto tulee huomioida
- Vanhemman pyrkimys suojella lasta (engl. counter productive protective parenting¹)
 - Todellinen vs. kuviteltu väkivallan, laiminlyönnin tai kaltoinkohtelun uhka
 - Löytyykö näyttöä?
 - Väkivalta puolisoa kohtaan ei välttämättä tarkoita että henkilö olisi väkivaltainen lastaan kohtaan
 - Yleensä halukas valvottuihin vaihtoihin ja tapaamisiin

1. Drozd & Olesen, 2004

Lapsen vieraannuttaminen vanhemmasta - ilmiö maailmalla

Useissa maissa tukiyhdistyksiä vanhemmille

- Italiassa mm. <http://www.alienazione.genitoriale.com/>
- Ranskassa mm. <http://www.acalpa.org/>
- Saksassa mm. <http://www.beideeltern.de/>
- Suomessa mm. <http://www.xn--istlastenasialla-wnb.fi/>

Useissa maissa huomioitu tuomioistuimen päätösten
perusteluissa¹

Brasiliassa kriminalisoitu 2010 alkaen

1. Dum, C. (2013). Parental alienation initiatives around the world. Teoksessa Lorandos, Bernet & Sauber (Toim). Parental alienation: The handbook for mental health and legal professionals.

OMASSA TYÖSSÄSI

Pienryhmäkeskustelu

a) Kohtaatko lapsen vieraannuttamista työssäsi?

b) Kuinka yleistä arvioisit sen olevan?

c) Millaisia haasteita koet sen tunnistamisessa ja käsittelemisessä?

Kuinka yleistä vieraannuttaminen on?

- Luotettava arviointi edellyttää tarkkaa käsitteen määrittelyä ja luotettavia arviointimenetelmiä
- Yhdysvaltalaisista yliopisto-opiskelijoista, jotka tulivat eroperheistä 29 % oli kokenut vieraannuttamista¹
- 75 % Yhdysvaltalaisista huoltoasioita käsittelevistä viranomaisista arvioi sitä esiintyvän max 25 %:ssa tapauksia²
 - Keskimäärin 10 %:ssa tapauksia
- Suomen osalta ensimmäiset tulokset vastikään julkaistu

1. Hands ja Warshak, 2011

2. Baker, 2007

Kuinka yleistä vieraannuttaminen on Suomessa?

Marja Aleneff (2015). Vieraannuttaminen ja nuorten elämänlaatu. Pro gradu –tutkielma. Käyttäytymistieteiden laitos. Helsingin yliopisto

- Kyselytutkimus 2027 suomalaisnuorelle (15-20-vuotiaita, 87 % tyttöjä)
- Terveysteen liittyvä elämänlaatu KINDL-kysely¹
- Mielialakysely, RBDI

1. Ravens-Sieberer & Bullinger, 2000

Kuinka yleistä vieraannuttaminen on Suomessa?

Marja Aleneff (2015). Vieraannuttaminen ja nuorten elämänlaatu. Pro gradu – tutkielma. Käyttäytymistieteiden laitos. Helsingin yliopisto

- Vanhempien vieraannuttamiskäyttäytyminen kysely (Parental Alienation Behavior Scale¹)

6 vanhempaa koskevaa väittämää, (1=ei ollenkaan, 7 = sopii erittäin hyvin)

1. Äitini [isäni] on usein puhunut minulle pahasti isästäni [äidistäni].
2. Äitini [isäni] on halunnut minun kunnioittavan ja ihailevan isääni [äitiäni].
3. Äitini [isäni] on halunnut minun ottavan mallia enemmän hänestä kuin isästäni [äidistäni].
4. Äitini [isäni] on yrittänyt heikentää tunnesidettä minun ja isäni [äitini] välillä.
5. Äitini [isäni] on saanut minut tuntemaan, etten voi rakastaa isääni [äitiäni], jos rakastan äitiäni [isääni].
6. Äitini [isäni] on todella halunnut minun olevan läheinen isäni [äitini] kanssa

1. Braver, Coatsworth & Peraltan, 2006

Kuinka yleistä vieraannuttaminen on Suomessa?

Marja Aleneff (2015). Vieraannuttaminen ja nuorten elämänlaatu. Pro gradu – tutkielma. Käyttäytymistieteiden laitos. Helsingin yliopisto

- Vanhemmat eronneet 33 % (n=669)
- Yhteishuoltajuus 55 %, äiti huoltajana 32 %
- Asuminen: äidin luona 45 %, isän luona 8 %, vuoroin 25 %
- Perheessä uusi puoliso (1=39 %, 2 = 23 %)

Kuinka yleistä vieraannuttaminen on Suomessa?

Marja Aleneff (2015). *Vieraannuttaminen ja nuorten elämänlaatu. Pro gradu –tutkielma.* Käyttäytymistieteiden laitos. Helsingin yliopisto

Taulukko L13. Eronneiden vanhempien tapaamiseen ja vanhempisuhteeseen liittyvät tekijät ($n = 669$). Moodi (tyyppiarvo) lihavoitu.

Vanhempien eroon liittyvä taustatekijä	Vastaukset		Osuus aineistosta	
	Äiti	Isä	Äiti	Isä
Vanhempien tapaaminen				
Vähintään kerran viikossa	502	178	75 %	26.6 %
Vähintään kerran 2 viikossa	58	128	8.7 %	19.1 %
Vähintään kerran kuukaudessa	52	113	7.8 %	16.9 %
Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	51	113	4.6 %	16.9 %
Ei ole tavannut yli 3 kuukauteen	26	137	3.9 %	20.5 %
Suhde vanhempiin eroprosessin aikana tai jälkeen*				
Selvästi parantunut	95	57	14.2 %	8.5 %
Jonkin verran parantunut	96	91	14.3 %	13.6 %
Pysynyt jotakuinkin ennallaan	348	241	52 %	36.1 %
Jonkin verran huonontunut	73	113	10.9 %	16.9 %
Selvästi huonontunut	44	96	6.6 %	14.4 %
Välit ovat menneet poikki	13	70	1.9 %	10.5 %

* verrattuna aikaan ennen eroprosessia; suhde isään ($n = 668$)

Kuinka yleistä vieraannuttaminen on Suomessa?

Marja Aleneff (2015). Vieraannuttaminen ja nuorten elämänlaatu. Pro gradu – tutkielma. Käyttäytymistieteiden laitos. Helsingin yliopisto

- Vieraannuttamista oli esiintynyt:

Äidin toimesta 5-14 %:lla ja isän toimesta 4-9 %:lla eronneiden vanhempien nuorista

Äidin toimesta alle 2 %:lla ja isän toimesta alle 1 %:lla yhdessä pysyneiden vanhempien nuorilla

Miten, koska ja kuka?

Millaisia menetelmiä käytetään?

- HY:n ja PsyJuridican tutkimus toteutettiin Helsingin yliopiston verkkokyselyinä. Lomake oli avoinna HY:n e-lomakepalvelussa 27.10.2011-27.7.2012 välisenä ajankohtana. Tutkimusta mainostettiin mm. vauvalehden, Meidän perhe ym. Keskustelusivuilla
- *”Osallistu Helsingin yliopiston ja PsyJuridican toteuttamaan verkkokyselyyn, jossa selvitetään lapsen ja vanhemman suhdetta avioeron jälkeen! Tutkimuksessa keskitymme tarkastelemaan sellaisia erotilanteita, joissa toinen vanhempi manipuloi lasta toista vanhempaa vastaan. Tätä kutsutaan vieraannuttamiseksi. Tämä kysely on suunnattu av(i)eron johdosta vieraannuttamisen kohteeksi joutuneille vanhemmille. Tutkimuksella kerätään tärkeää tietoa vieraannuttamisesta ja sen vaikutuksista lapseen ja vanhempaan. Kyselyyn pääsee oheisesta linkistä: ”*

Häkkänen-Nyholm, H. Laajasalo, T., & Tuuri, T. (2013). Lapsen vieraannuttaminen vanhemmasta: Toimintatavat ja niiden vaikutus lapsen ja vanhemman hyvinvointiin. Helsinki: Yliopistopaino.

- n= 107 henkilöä, joista miehiä oli 58 ja naisia 49
- Vastaajista 47 % oli hakenut avioeroa yksin tai muuttanut pois avoliitosta (yleisempää naisilla). Reilussa kolmanneksessa tapauksia (38 %) ex-puoliso oli hakenut yksin avioeroa tai muuttanut pois avoliitosta. Vain reilussa kymmenesosassa tapauksia (15 %) eroa oli haettu yhdessä
- Yhdessä asumista oli kestänyt näissä parisuhteissa keskimäärin 10 vuotta ennen eroa. Aikaa erilleen muutosta ka 6 vuotta

Häkkänen-Nyholm, H. Laajasalo, T., & Tuuri, T. (2013). Lapsen vieraannuttaminen vanhemmasta: Toimintatavat ja niiden vaikutus lapsen ja vanhemman hyvinvointiin. Helsinki: Yliopistopaino.

- Yleisimmät syyt erolle olivat kommunikaatiovaikeudet (65 %), arvostuksen puute (62 %) sekä vaikeat ristiriidat (62 %). Harvemmin uskottomuus 38 % ja päihteidenkäyttö (24 %)
- Vastaajien valitsemista kohdelapsista 54 % oli tyttöjä ja 46 % poikia. Lasten ikä vaihteli alle vuodesta yli 18 vuoteen. Lapsista 31 % oli alle seitsemän vuotiaita, 31% yli seitsemän mutta alle 13-vuotiaita, ja 25 % yli 13- mutta alle 18-vuotiaita. Lapsista 14 (13 %) oli täysi-ikäisiä.
- Vastaajista 76 %:lla oli yhteishuoltajuus

Häkkänen-Nyholm, H. Laajasalo, T., & Tuuri, T. (2013). Lapsen vieraannuttaminen vanhemmasta: Toimintatavat ja niiden vaikutus lapsen ja vanhemman hyvinvointiin. Helsinki: Yliopistopaino.

- Vastaajien ex-puolisoista 58 % oli tuonut julki, että hän haluaa tuhota vastaajan ja kohdelapsen välisen suhteen
- Vastaajista 79 % arvioi että ex-puoliso pyrkii jatkuvasti tuhoamaan hänen ja lapsen välistä suhdetta, 13 % oli sitä mieltä että ex-puoliso tarkoittaa hyvää ja arvostaa vastaajan ja lapsen suhdetta, mutta ilmaisee ajoittain katkeruuden ja vihan tunteita, jotka aiheuttavat harmia vastaajan ja lapsen suhteeseen. Vain 8 % prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että ex-puoliso tukee hänen ja lapsen suhdetta ja yhteydenpitoa, mutta sanoo tai tekee joskus jotakin kielteistä, mikä vaikuttaa vastaajan ja lapsen suhteeseen.
- Vastaajista 92 % arvioi suhteensa lapseen hyväksi ennen kuin vieraannuttaminen oli alkanut ja 8 % kohtalaiseksi

Toimintatavat	©PsyJuridica Oy	Usein	Silloin tällöin	Ei koskaan	Ei osaa sanoa
Puhunut pahaa sinusta tuttaville, opettajille, lääkärille ym. Lapsen elämässä oleville henkilöille		73,1	15,4	2,9	8,6
Vähätellyt sinua lapsen kuullen		73,1	12,5	1,9	12,5
Puhunut pahaa sinusta viranomaisille		69,2	17,3	3,8	9,7
Vähätellyt rooliasi lapsen elämässä		68,3	19,8	2,0	9,9
Puhunut pahaa sinusta lapselle		68,3	16,3	3,8	11,6
Estänyt sinua olemaan vanhempi lapselle		67,3	18,3	10,6	3,8
Vähätellyt auktoriteettiasi		66,0	18,4	2,9	12,7
Luonut ja ylläpitänyt riippuvuutta lapsen ja itsensä välille		63,5	13,5	6,7	16,3
Kieltäytynyt kommunikoimasta kanssasi lasta koskevissa asioissa		62,1	19,4	12,6	5,9
Vähätellyt harrastuksiasi ja arvomaailmaasi lapsen kuullen		61,0	16,2	4,8	18,0
Pimittänyt sinulta tietoa koskien lapsen koulunkäyntiä, terveydellisiä asiota yms.		60,2	17,5	13,6	8,7
Rajoittanut tapaamisaikoja sinun ja lapsen välillä		57,8	28,4	10,8	3,0
Kutsunut sinua etunimellä lapsen kuullen		56,7	16,3	7,7	19,3
Puhunut pahaa sinusta tuomioistuimessa		52,5	12,1	25,3	10,1
Käyttänyt lasta tiedonvälittäjänä välillänne		51,5	24,3	15,5	8,7

Toimintatavat	Usein	Silloin tällöin	Ei koskaan	Ei osaa sanoa
Saanut lapsen tuntemaan syyllisyyttä siitä, että hän haluaa viettää aikaa kanssasi	50,5	21,4	5,8	22,3
Puhunut pahaa sinusta muille perheenjäsenillesi	50,0	29,8	5,8	14,4
Uskotellut lapselle että olet vaarallinen tai sairas	49,0	20,2	14,4	16,4
Kuulustellut lasta hänen tavattuaan sinua	47,6	15,5	5,8	31,1
Aiheuttanut konflikteja sinun ja lapsen välille	47,6	31,1	8,7	12,6
Uskoutunut parisuhteenne ongelmista lapselle	46,2	12,5	7,7	33,6
Rajoittanut lapsen kontaktia/tapaamisia sinun perheenjäsenten ja sukulaisten kanssa	45,1	32,4	12,7	9,8
Estänyt puheluita ja viestejä sinun ja lapsen välillä	45,1	13,7	18,6	22,6
Uskoutunut eroprosessistanne ja tuomioistuinasioistanne lapselle	43,7	16,5	8,7	31,1
Estänyt lasta tuomasta tavaroita hänen kodistaan sinun kotiisi	42,7	15,5	10,7	31,1
Antanut lapsen ymmärtää, että sinä olet hylännyt hänet	42,3	21,2	12,5	24,0
Keksinyt yhteistä hauskaa tekemistä lapsen kanssa kysymättä sinulta sinun tapaamisaikojen päälle	41,6	30,7	15,8	11,9
Soittanut toistuvasti lapselle sinun tapaamisaikoinasi	41,2	22,5	30,4	5,9
Valvonut sähköpostia tai puheluita sinun ja lapsen välillä	40,6	12,9	18,8	27,7

Toimintatavat	©PsyJuridica Oy	Usein	Silloin tällöin	Ei koskaan	Ei osaa sanoa
Väittänyt lapselle ettet rakasta häntä		39,8	7,8	11,7	40,7
Tukeutunut lapseen jatkuvasti ja uskoutunut hänelle suhteestanne		39,8	11,7	8,7	39,8
Pakottanut lapsen valitsemaan vanhempien välillä		36,9	27,2	11,7	24,2
Pitänyt puhelinta kiinni		35,0	29,1	15,5	20,4
Jakanut salaisuuksia lapsen kanssa ja kieltänyt kertomasta näitä sinulle		34,0	27,2	5,8	33,0
Pakottanut lapsen hylkäämään sinut		33,7	13,5	21,2	31,6
Pimittänyt yhteystietojesi antamista muille (esim. terveydenhuoltohenkilökunnalle yms.)		33,3	18,6	16,7	31,4
Pakottanut lapsen valitsemaan haluaako tavata sinua		33,0	23,3	19,4	24,3
Suuttunut lapselle, jos hän ilmaisee positiivisia tunteita sinua kohtaan		32,7	18,3	7,7	41,3
Kieltänyt lapsen ja sinun kahdenkeskiset tapaamiset		32,4	30,4	29,4	7,8
Vähentänyt tapaamisaikojasi lapsen kanssa tuomalla lapsen myöhässä tapaamisiin tai hakemalla lapsen liian aikaisin pois tapaamisista		29,4	28,4	34,3	7,9
Häirinnyt lapsen terapiaa/hoitoa		29,4	12,7	33,3	24,6
Väittänyt sinulle, ettei lapsi rakasta sinua		28,2	22,3	27,2	22,3
Palkinnut lasta jollain tavalla jos hän ei ole suostunut tapaamaan sinua/pitämään sinuun yhteyttä		27,2	16,5	9,7	46,6
Rajoittanut/kieltänyt sinusta puhumista		26,5	16,7	8,8	48,0
Piilottanut lapsen sinulta tai muuttanut pois		26,2	25,2	45,6	3,0
Kieltänyt lapsen ja sinun tapaamiset sinun kodissasi		25,0	22,0	43,0	10,0

Toimintatavat	©PsyJuridica Oy		Silloin tällöin	Ei koskaan	Ei osaa sanoa
		Usein			
Kieltänyt lasta tuomasta tavaroita sinun luotasi toisesta kotiinsa		23,8	15,8	22,8	37,6
Pyytänyt koulua rajoittamaan kontaktia kanssasi		21,0	12,0	35,0	32,0
Hävittänyt kuviasi		19,8	16,8	6,9	56,5
Vaihtanut ja salannut puhelinnumerosa		19,6	12,7	56,9	10,8
Pakottanut lapsen vakoilemaan tekemisiäsi		18,4	22,3	9,7	49,6
Syyttänyt sinua lapsen pahoinpitelystä viranomaisille tai muille henkilöille		18,1	21,0	34,3	26,6
Lyönyt sinua lapsen nähden		14,9	26,7	50,5	7,9
Kehittänyt salaisia signaaleja lapsen kanssa		14,6	5,8	11,7	67,9
Heittänyt pois kirjeitäsi tai tuhonnut lapselle osoittamaasi sähköpostia tms. viestiä		13,7	10,8	16,7	58,8
Pakottanut lapsen kutsumaan jotakuta toista henkilöä isäksi/äidiksi		13,0	8,0	28,0	51,0
Väittänyt lapselle että joku muu on hänen isänsä/äitinsä kuin sinä		11,8	5,9	38,2	44,1
Pyytänyt uutta kumppaniaan kutsumaan itseään lapsen äidiksi/isäksi viranomaisille tai ystäville		8,7	8,7	33,0	49,6
Heittänyt pois sinun lapselle ostamia lahjoja		7,8	17,6	13,7	60,9
Uhannut viedä lapsen pois maasta		6,9	2,9	67,6	22,6
Tehnyt yllätysvierailuja luoksesi kun lapsi on sinulla		4,0	14,0	77,0	5,0
Syyttänyt sinua lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä viranomaisille tai muille henkilöille		2,9	4,8	54,8	37,5
Vaihtanut lapsen (suku)nimen		2,0	2,9	81,4	13,7

Häkkänen-Nyholm, H. Laajasalo, T., & Tuuri, T. (2013). Lapsen vieraannuttaminen vanhemmasta: Toimintatavat ja niiden vaikutus lapsen ja vanhemman hyvinvointiin. Helsinki: Yliopistopaino.

- Vastaajien mukaan vieraannuttaminen oli kestänyt keskimäärin 4 vuotta (hajonta 3.29, vaihteluväli alle 1 kuukausi-14 vuotta)
- Niiden vastaajien osalta (n = 75), jotka olivat solmineet uuden parisuhteen eron jälkeen 71 % koki asian pahentaneen tilannetta ja 28 % vastaajista koki, ettei se ollut mitenkään vaikuttanut asiaan
- Niistä vastaajista jotka raportoivat ex-puolison solmineen uuden parisuhteen eron jälkeen, 52 % katsoi asian pahentaneen vieraannuttamista, 35 % katsoi sillä olleen neutraali vaikutus ja 13 % katsoi sen parantaneen tilannetta

Häkkänen-Nyholm, H. Laajasalo, T., & Tuuri, T. (2013). Lapsen vieraannuttaminen vanhemmasta: Toimintatavat ja niiden vaikutus lapsen ja vanhemman hyvinvointiin. Helsinki: Yliopistopaino.

- Vastaajista 34 % kertoi tapaavansa lasta viikoittain, 25 % kerran kahdessa viikossa, 7 % kerran kuukaudessa, 8 % harvemmin kuin kerran kuukaudessa ja 27 % ilmoitti, etteivät he ole tavanneet lastaan lainkaan yli kolmeen kuukauteen
- Pisin jakso viimeiseen lapsen tapaamiseen oli 11 vuotta
- Mitä vanhempi lapsi oli kyseessä, sitä todennäköisempää oli että vanhempi näki häntä erittäin harvoin
- Niiden 26 vanhemman osalta jotka ilmoittivat, etteivät he ole tavanneet lastaan yli kolmeen kuukauteen, lapsista yksi oli alle 7-vuotias, kaksi oli 7-12-vuotiaita, 13 oli 13-17-vuotiaita ja kymmenen oli täysi-ikäisiä

Häkkänen-Nyholm, H. Laajasalo, T., & Tuuri, T. (2013). Lapsen vieraannuttaminen vanhemmasta: Toimintatavat ja niiden vaikutus lapsen ja vanhemman hyvinvointiin. Helsinki: Yliopistopaino.

- Ainoa muuttuja joka oli merkitsevästi yhteydessä lasten tapaamisten harvinaisuuteen oli vastaajan uusi parisuhde. Uuden parisuhteen solmineista 50 % tapasi lasta 1 krt/kk tai harvemmin, kun vastaava osuus ns. sinkkuvanhempien keskuudessa oli 24 %

Mitä tiedetään vieraannuttajista?

Omaavat usein narsistisia piirteitä (Baker, 2005; Johnston ym, 2005)

Eivät kykene tukahduttamaan entiseen puolisoonsa kohdistuvia kielteisiä tunteita lapsen edun vuoksi

Gordon (2008) vertasi vanhemmuudentutkimuksia todeten että vieraannuttajat omasivat merkitsevästi useammin primitiivisiä psyykkisiä puolustusmekanismeja (kuten lohkoamista ja projektiivista identifikaatiota), he olivat provokatiivisempia ja heidän persoonallisuutensa rakenteessa oli useammin häiriöitä

Voivat olla täysin sokeita oman toimintansa seurauksille

Mitä tiedetään vieraannuttajista?

- Mahdollisia vaikuttimia:
 - Vieraannuttaja haluaa aloittaa uuden elämän erossa kohdevanhemmasta
 - Vieraannuttaja haluaa kostaa kohdevanhemmalle ja pilata tämän elämän
 - Vieraannuttaja on patologisen omistushaluinen ja ylläpitää symbioottista suhdetta lapseen
 - Vieraannuttaja pelkää menettävänsä lapsen
 - Vieraannuttaja kokee ettei kohdevanhempi ole kyllin hyvä vanhemmaksi tai oikeutettu vanhemmuuteen
 - Vieraannuttaja kokee vanhemmuuden kilpailutilanteena lasten suosioista ja kokee jäävänsä hopealle
 - Vieraannuttaja rankaisee kohdevanhempaa ja tämän uutta kumppania/perhettä

Millaisia vaikutuksia vieraannuttamisella on sen kohteena olevaan vanhempaan ja miten vanhemmat yrittävät käsitellä asiaa?

Häkkänen-Nyholm, H. Laajasalo, T., & Tuuri, T. (2013). Lapsen vieraannuttaminen vanhemmasta: Toimintatavat ja niiden vaikutus lapsen ja vanhemman hyvinvointiin. Helsinki: Yliopistopaino.

Vanhemman käsittelykeinot (Häkkinen-Nyholm ym., 2013)

	Kyllä, erittäin hyödyllistä	Kyllä, jossain määrin hyötyä	Kyllä, ei hyötyä	En
Puhuin asiasta ex-puolisolleni	0,0	2,9	76,7	20,4
Puhuin asiasta lapselle	8,8	40,2	26,5	24,5
Puhuin asiasta ex-puolison sukulaisille	1,9	7,8	33,0	57,3
Puhuin asiasta ex-puolison ystäville ja kumppanille	0,0	5,8	26,2	68,0
Lähetin asiasta kirjeen ex-kumppanille	0,0	0,0	17,8	82,2
Lähetin asiasta s.postin ex-kumppanille	0,0	0,0	57,8	42,2
Otin yhteyttä viranomaisiin	4,9	19,6	55,9	19,6
Vaadin tapaamisten täytäntöönpanoa	5,1	9,1	21,2	64,6
Hain tietoa vieraannuttamisesta	17,0	33,0	23,0	27,0
Hain vertaistukea	14,9	21,8	6,9	56,4

Vaikutukset vanhempaan (Häkkinen-Nyholm ym., 2013)

- The Impact of Event Scale (IES), jossa on 15 tiettyyn tapahtumaan liittyvää oiretta ja välttämiskäyttäytymistä kartoittavaa kysymystä
- 90 % vastaajista sai IES:llä > 35 pistettä, mitä pidetään traumaperäisen stressihäiriön raja-arvona. 78 %:lla oirekuva vastasi vakavaksi luokiteltavaa PTSD:tä
- Traumaperäisen stressihäiriön esiintyvyys oli suurempi kuin ulkomaisessa tutkimuksessa, jossa on kartoitettu sen esiintyvyyttä lapsensa kuoleman kautta menettäneillä vanhemmilla (Murphy, Braun, Tillery, Cain, 1999)

=>

Vaikutukset vanhempaan (Häkkinen-Nyholm ym., 2013)

Lapsen kuoleman on todettu johtavan ihmisellä voimakkaampaan surun kokemukseen ja stressiin kuin vanhemman tai puolison kuoleman (Dyrgroven, 1990; Sanders, 1979)

Lapsen kuolemaan liittyvä stressi lisää merkittävästi vanhemman omaa kuolemanriskiä (Li, Precht, Mortensen & Olsen, 2003)

Vieraannutetun ja lapseensa kontaktin menettäneen vanhemman suruprosessi on jäänyt ja suru on komplisoitunut, jolloin siihen sopeutuminen estyy tai jäätyy. Kahtalaisen menetyksen –kokemus = kaksoistodellisuus, joka seuraa puuttuvasta kuoleman vahvistamisesta tai elävän ihmisen tietoisesta läsnäolon puutteesta

=> Seuraus haastattelutilanteeseen: Asiakas voi olla tilanteessa epätietoinen, epävarma ja hämmentynyt ja hänen voi olla hyvin vaikea vastata lasta koskeviin kysymyksiin

OMASSA TYÖSSÄSI

Pienryhmäkeskustelu

Oletko kohdannut vieraannuttajavanhempaa työssäsi?

Millaisia piirteitä/käyttäytymistä heillä mielestäsi ilmenee?

Mikä on mielestäsi tärkeää kohdatessasi vieraannuttamisen kohteena oleva vanhempi?

Vanhempien ohjaaminen hyvään eroon

<https://www.perheaikaa.fi/nettiluennot/lapsi-perheessa/luento:2996/>

Mitä hyvä ero pitää sisällään?

Mahdollisuuden sopeutua muuttuneeseen elämäntilanteeseen

Tosiasioiden hyväksymisen

Yhteistyötä

Luottamusta ja turvallisuuden tunnetta

Ratkaisukeskeistä asennetta ja kykyä kompromissiin

Molemminpuolista kunnioitusta ja hyväksyntää

Juridisesti sitovat sopimukset lapsia ja yhteistä omaisuutta koskevista asioista ja sopimukseen sitoutumisen

Suosituksia siitä, miten huoltoriita voidaan ennaltaehkäistä pohdinta- ja eropäätösvaiheessa

Anna toiselle aikaa sopeutua tilanteeseen

Kerro miksi haluat erota ja miksi ero voi olla teille hyvä ratkaisu

Vältä toisen väheksymistä, syyllistämistä ja mitätöimistä

Älä herätä tai ruoki vihan ja kostonhalun tunnetta toisessa

Tue, kannusta, rohkaise ja ole empaattinen

Kanna vastuuta yhteisistä taloudellisista asioista

Sopikaa ja keskustelkaa yhdessä siitä:

Miten ja koska asiasta kerrotaan lapsille ja muille ihmisille

Mikä on teille hyvä tulos eroprosessissa

Miten tästä mennään eteenpäin

**Lapsen rooli ja millaisia vaikutuksia
vieraannuttamisella on lapseen?**

Miten vieraannutetun lapsen ja muutoin kaltoinkohdellun lapsen käyttäytyminen eroaa?

- Vieraannutetun lapsen ytimessä on hyvin jyrkkä epäsuhta lapsen vanhempaa koskevissa uskomuksissa suhteessa lapsen ja vanhemman taustahistoriaan
- Vieraannutetut lapset ilmaisevat vanhempaansa kohdistuvaa vihaa varsin avoimesti saattaen huutaa tälle raivokkaan kovaäänisesti ja vastustaen häntä fyysisesti lapsen vaihto- ja tapaamistilanteissa
- Vieraannutetut lapset ilmaisevat vanhempaansa kohdistuvia kielteisiä ajatuksia varsin avoimesti tarvittaessa myös muille ihmisille
- Vieraannutetut lapset kokevat vieraannuttamista harjoittavan vanhempansa yleensä yksioikoisen positiiviseksi ja epärealistisella tavalla ”täydelliseksi”
- Vieraannutetut lapset lausuvat toisinaan omina mielipiteinään viranomaisille ajatuksiaan siitä, miten vieraannutettu vanhempi on toiminut väärin ja miten hänen tulisi kehittyä

Miten vieraannutetun lapsen ja muutoin kaltoinkohdellun lapsen käyttäytyminen eroaa?

Vieraannutetut lapset pyrkivät yleensä voimakkaasti fyysisesti vastustamaan vanhemman tapaamista (mm. lapsen ja vanhemman valvottuja tapaamisia järjestävissä paikoissa) koska heitä on ohjeistettu siihen, tai heille on vieraannuttajavanhemman toimesta kerrottu esim. *”Jos juokset karkuun niin voidaan mennä hampurilaiselle yhdessä”*. .

Lisätietoja:

<http://psyjuridica.com/miten-vanhemmastaan-vieraannutetut-lapset-ja-aidosti-vanhempansa-kaltoinkohtelemat-lapset-eroavat-kaytokseltaan/>

Mitä vieraannuttaminen opettaa lapselle?

- Muihin ihmisiin ei tarvitse suhtautua kunnioittaen ja myötätuntoisesti, vaan heitä voi ja saa haukkua ja mitätöidä
- Suhteessa muihin on lupa olla vaativa ja mikäli toinen ei ole ominaisuuksiltaan tarpeeksi hyvä tai hän on tehnyt virheitä, hänet voi hylätä
- On oikein valehdella, manipuloida todellisuutta, purkaa todellisuutta osiin ja vääristellä sitä oman edun mukaisesti
- Vieraannuttajavanhempi on vailla inhimillisiä puutteita ja lapselle täydellinen
- Omaan muistikuviin ei voi luottaa ja omaa mielipidettä tai tahtoa ei voi turvallisesti ilmaista
- Läheisen ihmisen huonovointisuuteen saa ja on toivottavaakin suhtautua välinpitämättömästi

Miten vieraannuttaminen näkyy lapsen haastattelussa?

Hypoteeseja:

Vieraannutetun vanhemman kokeminen yksiselitteisen pahana ja vieraannuttajavanhemman kokeminen yksiselitteisen hyvänä

Onko isäsi/äitisi hyvä sinulle? (ei koskaan-aina)

Kuinka monta hyvää muistoa sinulla on isästäsi/äidistäsi? (ei yhtään-monta)

Kerro minulle joku hyvä muisto isästäsi/äidistäsi

Kuinka vihainen olet nyt isällesi/äidillesi?

Miksi olet vihainen? (lainatut lauseet)

Jos vanhempasi ovat erimielisiä jostakin niin kuka on yleensä oikeassa?

Vetäytyvyys ja oppositionaalisuus haastattelijaa kohtaan

Millaisia vaikutuksia vieraannuttamisella on lapseen?

- Lievässä tapauksessa lapsi kokee merkittävää stressiä ollessaan yhteydessä kohdevanhempansa
- Vakavahkossa tai keskivaikeassa tapauksessa lapsi joutuu pitämään yllä ikään kuin kahta erillistä maailmaa ja identiteettiä ollessaan vanhempiensa kanssa yhteydessä
- Erittäin vakavissa tapauksissa prosessi on johtanut siihen, ettei lapsi halua olla lainkaan yhteydessä kohdevanhempansa ja tähän kohdistuvat vihan tunteet hallitsevat lapsen ajatusmaailmaa (Ward ja Harvey 1993)

Millaisia vaikutuksia vieraannuttamisella on lapseen?

"Pala helvetissä" 18-vuotiaan isästään vieraannutetun tyttären vastausviesti isän "Hyvää Joulua" tekstiviestiin

- Lapsi menettää usein muitakin tärkeitä ihmiskontakteja, jotka voisivat edesauttaa hänen kasvuaan (yleensä vähintäänkin isovanhemmat)
- Lapsi ei saa surra toisen vanhemman menetystä
- Joitakin viitteitä on siitä, että tytöillä oireet ilmenisivät vakavampina kuin pojilla ja että mitä vanhempi lapsi on, sitä vakavampia oireita hänellä ilmenisi (Baker ja Darnall 2006)

Millaisia vaikutuksia vieraannuttamisella on lapseen?

- Bakerin (2005a) aineiston henkilöt, jotka olivat lapsuudessaan altistuneet vieraannuttamiselle raportoivat aikuisiällä em. kokemuksesta johtuvia oireita seuraavasti:
 - 70 %:lla oli merkittäviä masennusoireita
 - 68 %:lla ilmeni itseen kohdistuvia kielteisiä tunteita (esimerkiksi kokemuksia siitä, että he ovat arvottomia eikä kukaan pidä heistä)
 - 42 % koki vaikeuksia itseensä ja muihin ihmisiin luottamisessa
 - 33 %:lla oli vakavia ongelmia alkoholin ja muiden päihteiden kanssa

Millaisia vaikutuksia vieraannuttamisella on lapseen?

- 52 % lapsi ilmaisee jonkin verran kielteisiä tunteita vastaajaa kohtaan ex-puolison toiminnan johdosta, mutta suhde on kuitenkin yleisesti myönteinen ja ehjä
- 21 % lapsella on vahvoja negatiivisia tunteita vastaajaa kohtaan ex-puolison käytöksen johdosta, ja että toisinaan lapsi ilmaisee haluttomuutta nähdä vastaajaa
- 28 % lapsi kieltäytyy näkemästä vastaajaa tai pitämästä yhteyttä häneen

- Vain 35 % vastaajista luokitteli suhteen lapseen ”hyväksi”
- 35 % arvioi lapsen uskovan täysin ex-puolison mustamaalaavat puheet ja väitteet

Häkkänen-Nyholm, H. Laajasalo, T., & Tuuri, T. (2013). Lapsen vieraannuttaminen vanhemmasta: Toimintatavat ja niiden vaikutus lapsen ja vanhemman hyvinvointiin. Helsinki: Yliopistopaino.

Lapsen oireet vanhemman arvioimana (Häkkinen-Nyholm ym., 2013)

	Kyllä	Ei	En osaa sanoa
Onko lapsella esiintynyt koulunkäyntiin liittyviä ongelmia vieraannuttamisen alkamisen jälkeen?	51,5	31,3	17,2
Kohdistaaako lapsi sinuun toistuvasti vihan tunteita?	42,7	38,8	18,4
Esiintyykö lapsella mielestäsi liiallisia pelkotiloja/fobioita	35,6	40,6	23,8
Kärsiikö lapsi uni- tai nukahtamisvaikeuksista?	32,4	43,1	24,5
Onko lapsi saanut ammattiapua psyykkisen kehityksen takia ennen vieraannuttamisen alkamista?	30,0	61,1	9,0
Onko lapsi mielestäsi usein syyttä peloissaan tavatessaan sinua?	22,5	55,9	21,6
Puhuuko lapsi sinusta toistuvasti pahaa sinulle tai muille?	12,9	33,7	53,5
Onko lapsi mielestäsi jatkuvasti ahdistunut tai hermostunut seurassasi?	12,6	62,1	25,2
Onko lapsella esiintynyt rikollista käyttäytymistä vieraannuttamisen alkamisen jälkeen?	9,2	70,4	20,4
Tuhoaako lapsi tahallaan sinun omaisuutta?	8,9	75,2	15,8
Onko lapsi saanut ammattiapua fyysisen kehityksen takia ennen vieraannuttamisen alkamista?	8,4	78,9	12,6
Onko lapsella esiintynyt rikollista käyttäytymistä ennen vieraannuttamisen alkamista?	2,0	92,9	5,1

Millaisia vaikutuksia vieraannuttamisella on lapseen? (Häkkinen-Nyholm ym. 2013)

- Muita lapsen oireita ja seurauksia mitä vastaajat raportoivat: aggressivisuus, haluttomuus kertoa omasta elämästään, itsetuhoaikeet, jännittämistä kouluasioissa, apaattisuus, erilaiset regressio-oireet (mm. peukalon imeminen ja yökastelu), aloitekyvyttömyys, pää- ja vatsakivut, poissaolot koulusta, päihteiden käyttö, syömishäiriöt, itsen raapiminen, pään seinään lyöminen, lamaantuneisuus ja raivokohtaukset
- Vastaajien lapsista 30 % oli tietävästi saanut ammattiapua vieraannuttamisen alettua satunnaisesti ja 11% säännöllisesti
- Vastaajista 20 % ei raportoinut lapsella mitään oiretta kun taas 80 % raportoi vähintään yhden oireen
- Oireiden esiintyminen oli yhteydessä lapsen ikään: vanhemmilla lapsilla useammin oireita

Millaisia vaikutuksia vieraannuttamisella on lapseen/nuoreen (suomalaistutkimus)?

”Pissasi vuosia housuunsa - vielä 13-vuotiaanakin. Repi hiuksiaan päästä, niin että pääläelle tuli kalju laikku. Kertoi psykologille pelkäävänsä menettävänsä isänsä.”

”Lapsi on muuttunut iloisesta perusluonteesta apaattiseksi ajoittain ja alakuloiseksi, hän on alkanut uudestaan imeä sormia”

”Yökastelu hetken; ärsyttää veljeään, raapii itseään, lyö päätänsä seinään, saa huutokohtauksia...”

”Lapsi heittäytyy täysin tunteettomaksi ja ei ota kontaktia lainkaan minuun. Heti, kun äiti on poissa tyttö on kaulassani kiinni.”

”Soittaa yöllisiä puheluita jossa huutaa, solvaa, uhkaa rikosilmoituksilla ja kiristää rahaa. Uhannut hakevansa lähestymiskieltoa jos vielä yritän olla yhteydessä”

Muutokset itsearvostuksessa

Mitä useammin ja mitä useammille vieraannuttamisstrategioille lapsi altistuu, sitä matalampi hänen itsetuntonsa on (Baker & Ben-Ami, 2011)

- Paha vanhempi on osa minua –ajatus
- Kohdevanhempi ei ole koskaan rakastanut minua tai en ole hänelle tärkeä –uskomus
- Petän kohdevanhemman odotukset ja siksi olen paha ja huono -ajatus
- Tiedän omat tunteeni ja ajatukseni huonommin kuin vieraannuttajavanhempi -kokemus

Masennus

Kohdevanhemman menettäminen itsessään voi aiheuttaa masennusta lapsessa (mm. Baker, 2005, Johnston, 2005)

Kiintymyssuhdeteorian luoneen John Bowlbyn (1977) mukaan erilleen joutuminen vanhemmasta ja tunne, ettei tämä rakasta lasta, ovat masentuneisuuden riskitekijöitä

Lapsi ei saa prosessoida menetystään
Itsetuntoa heikentävä vuorovaikutus ja epäterve riippuvuus vieraannuttajavanhemman kanssa

Empiiriset löydökset vieraannuttamisen ja masennuksen välille, mm. Baker & Verrocchio, 2013, Ben-Ami & Baker, 2012

Vääriä muistoja?

Huomattavan runsaan valemuistoja ja ihmisten johdateltavuutta koskevan tieteellisen tutkimuksen perusteella on oletettavaa, että lapsi ennen pitkää uskoo vieraannuttajavanhempansa väitteet toisesta vanhemmastaan, riippumatta siitä kuinka ällistyttäviä tai tosiasioden vastaisia ne ovat

Oletettavaa asiaa koskevan tutkimustiedon valossa on myös se, että lapsi itse ryhtyy luomaan itselleen valheellisia muistoja, jotka tukevat vieraannuttajavanhemman väitteitä. Tällainen konfabulointi eli satuilu voi ulkopuolisesta kuulijasta vaikuttaa hyvinkin yksityiskohtaiselta ja uskottavalta

1. mm. Brainerd, & Poole, 1997; Ghetti, Qin, & Goodman, 2002; Loftus, 2005; Pezdek & Roe, 1994; Schacter, Kagan, & Leichtman, 1995
2. mm. Ceci & Bruck, 1993; Ceci, Crouteau-Huffman, Smith, & Loftus, 1994; Ceci, Loftus, Laichman, & Bruck, 1994; Schacter ym, 1995

Vääriä muistoja?

Lapsen näkökulmasta erityisen valitettavaa on se, että lähtökohtaisesti lapsi itse uskoo näihin väärin muistoihinsa (Ceci & Bruck, 1993; Ceci, ym, 1994; Ceci, Loftus, ym, 1994; Schacter ym, 1995).

Ihmisen kyky muistaa asioita kehittyy ratkaisevasti noin 3-5 vuoden iässä. Tätä ennen lapsi ei erota muualta saatua tietoa henkilökohtaisesta muistosta (Lyon & Flavell, 1994; Perner & Ruffman, 1995)

Lapsen mielensisäisessä maailmassa ne ovat näin ollen todellisia kokemuksia, joihin liittyy todellinen merkitys

Millaisia vaikutuksia vieraannuttamisella on suomalaisnuoreen?

Marja Aleneff (2015). Vieraannuttaminen ja nuorten elämänlaatu. Pro gradu –tutkielma. Käyttäytymistieteiden laitos. Helsingin yliopisto

Korkean vieraannuttamisen ryhmällä oli matalan vieraannuttamisen ryhmään verrattuna enemmän masennusoireita (ka. 11,4 vs. 6,3)

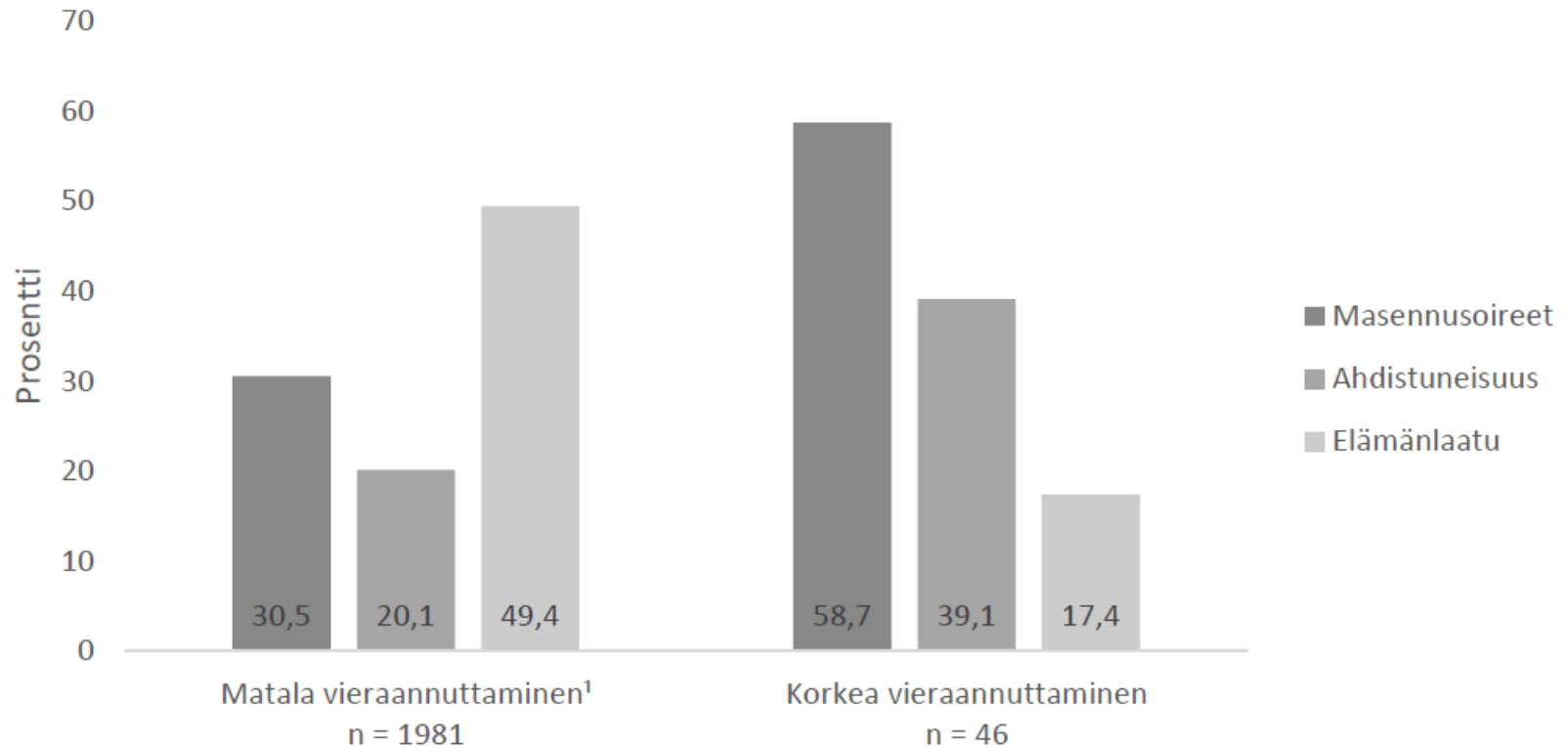
ja ahdistuneisuutta (ka. 1,3 vs. 0,8), $p < .01$

Korkean vieraannuttamisen ryhmällä oli matalampi elämänlaatu kaikilla osa-alueilla matalan vieraannuttamisen ryhmään verrattuna

- Fyysinen hyvinvointi
- Emotionaalinen hyvinvointi
- Itsearvostus
- Ystävät ja perhe
- Koulu
- Sairaus

Millaisia vaikutuksia vieraannuttamisella on suomalaisnuoreen?

Marja Aleneff (2015). *Vieraannuttaminen ja nuorten elämänlaatu. Pro gradu – tutkielma. Käyttäytymistieteiden laitos. Helsingin yliopisto*

Kuva 3. Masennusoireet, ahdistuneisuus ja keskimääräistä parempi elämänlaatu matalan ja korkean vieraannuttamisen ryhmissä.

¹ PABS (äiti ja isä) < 48

Millaisia vaikutuksia vieraannuttamisella on suomalaisnuoreen?

Marja Aleneff (2015). Vieraannuttaminen ja nuorten elämänlaatu. Pro gradu –tutkielma. Käyttäytymistieteiden laitos. Helsingin yliopisto

Vieraannuttaminen ei ollut yhteydessä torjutun vanhemman tapaamistiheyteen eron jälkeen eikä eroprosessin jälkeiseen huonontuneeseen suhteeseen vieraannutettuun vanhempaan

Vieraannuttaminen oli yhteydessä selvästi huonontuneeseen suhteeseen vieraannuttavaan vanhempaan

- Nuori on saattanut aktiivisesti vastustaa vieraannuttamista ja pyrkinyt tietoisesti katkaisemaan suhteen vieraannuttavaan vanhempaan
- Vieraannuttava vanhempi on voinut toteuttaa uhkauksensa rakkaudenosoitusten lopettamisesta ja suhde on siksi huonontunut
- Nuori on saattanut idealisoida vieraannutettavaa vanhempaa
- Vieraannuttajavanhempaan on myös saattanut liittyä väkivaltaa, päihdeongelmia tai vakavia mielenterveyshäiriöitä, jolloin välien huonontuminen on johtunut näistä muista ongelmista

Millaisia vaikutuksia vieraannuttamisella on suomalaisnuoreen?

Marja Aleneff (2015). Vieraannuttaminen ja nuorten elämänlaatu. Pro gradu –tutkielma. Käyttäytymistieteiden laitos. Helsingin yliopisto

Summa summarum:

”Mitä enemmän vieraannuttamista, sitä huonommaksi nuoret kokivat elämänlaatunsa”

”Vieraannuttaminen merkitsee kielteisyyttä, torjuntaa ja arvostuksen puuttumista perheen sisäisessä vuorovaikutuksessa, mikä on jo sinällään omiaan vähentämään tunne-elämän seesteisyyttä”

”Lapsen pakottaminen rooliin, jossa tavoitteena on itselle tärkeän ihmissuhteen vahingoittaminen ja katkaiseminen, ei ole vain lapsen oikeuksien vastaista (Unicef, artikla 6, 7, 9) vaan lisäksi riskitekijä lapsen hyvinvoinnille.”

**Mitä voin tehdä kohdatessani tapauksen,
jossa nousee epäily vieraannuttamisesta?**

OMASSA TYÖSSÄSI

Pienryhmäkeskustelu

Miten epäily vaikuttaisi työskentelytapoihisi?

Mikä auttaisi sinua epäilyn selvittämisessä?

Miten raportoisit epäilystäsi vai raportoisitko?

Vieraannuttajan haastatteleminen

- Haastattelu antaa usein arvokkaampaa tietoa kuin psykologiset testit, joissa vaikutelmanluonti saa paljon tilaa
- Identtiset kysymykset kummallekin osapuolelle
- Yleensä vanhemmuudenselvityksessä vanhempi on valmistautunut kertomaan toisen vanhemman huonoudesta ja lasten hyvinvoinnista tutkittavan luona
- Sääliin ja sympatiaan vetoaminen ja liittolaisten käyttö on yleistä
- Kirjaa vastaukset mahdollisimman tarkasti ylös!

Haastattelu:

Antaa tietoa muun muassa empatiakyvystä, vanhemman kyvystä yhteistyöhön tulevaisuudessa, ja toisen vahemmuuden kunnioittamisesta

”Mitä asioita teidän historiassa pidät merkittävänä myötävaikuttavana tekijänä siinä, ettei vuorovaikutus suju niin hyvin kun se voisi sujua?”

”Miten vanhempana tuet lapsen vuorovaikutusta toiseen vanhempaan?”

”Mitä pitäisi tapahtua, jotta vuorovaikutus välillänne olisi sujuvampaa?”

Haastattelu:

"Asteikolla 0-10 kuinka motivoitunut olet kehittymään tässä vuorovaikutussuhteessa?"

"Mitä sinun pitäisi oppia kehittyäksesi paremmaksi em. asiassa?"

"Millaisia positiivisia vaikutuksia toisella vanhemmalla on lapsen kehitykseen?"

Vieraannuttaminen tuomioistuimissa

Tuomioistuinten ylikuormittuminen ”näytöstä”, jolla toinen vanhempi yritetään osoittaa huonommaksi (tekstarit, skype, mailit, valokuvat, videot...)

Olennaista keskittyä osoittamaan eri olotilojen mahdolliset vaikutukset **lapsen tulevaisuudessa ja se, kumpi vanhemmista omaa paremmat valmiudet tukea lapsen läheisiä ihmissuhteita**

Laki lapsen huollosta: 1 § *”Lapsen huollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti. Huollon tulee turvata myönteiset ja läheiset ihmissuhteet erityisesti lapsen ja hänen vanhempiansa välillä”*

Status quo –periaate eli säilytetään vallitseva olosuhde näkyy päätösten useissa perusteluissa

Vieraannuttaminen tuomioistuimissa

Tunnistetaan ilmiönä lisääntyvissä määrin

Näkyä mm. joissakin HO:n päätösten perusteluissa

On johtanut joissakin tapauksissa lähivanhemmuuden siirtoon, myös pikkulapsilla

Nojaa pitkälti olosuhdeselvitykseen

Jää vielä turhan usein status quo -opin jalkoihin

Tuomioistuimet tarvitsevat perustietämystä lapsen kehitykseen vaikuttavista tekijöistä

Vieraannuttaminen tuomioistuimissa

Tutkimuskirjallisuudessa vieraannuttamisen katsotaan täyttävän psyykkisen kaltoinkohtelun kriteerit¹

”Psyykinen kaltoinkohtelu määritellään sellaiseksi huoltajan käyttäytymiseksi, joka johtaa lapsen tuntemaan itsensä sellaiseksi, jota ei rakasteta, joka on arvoton ja jolla on merkitystä vain toisen tarpeiden täyttäjänä; psyykkisen kaltoinkohtelun viisi päämuotoa ovat torjuminen, pelottelu, eristäminen, hyväksikäyttäminen/lahjonta ja emotionaalisen vastavuoroisuuden kieltäminen”²

1. mm. Baker & Ben-Ami, 2011; Bernet ym., 2015; Gardner, 1998; Häkkänen ym. 2013; Kase-Gottlieb, 2015

2. Aleneff, 2015 ja the American Professional Society on the Abuse of Children; APSAC; Binggeli, Hart, & Brassard, 2001, viitattu Baker & Verrocchio, 2013

Tulevaisuuden näkymiä

”I don’t want to choose” ohjelma (Andre & Baker, 2008)

Tuomioistuinkäytännön vakiintuminen

KKO:n linjaus vieraannuttamiseen

Jälleenyhdistämisterapia, mm. Family bridges ohjelma (Warshak, 2010)

Hoito ja interventiot

Lievemmissä tapauksissa psykoedukaatio saattaa olla riittävää

Kohdevanhempi tarvitsee ohjeita säilyttääkseen yhteyden lapseen

Lapsi tarvitsee tukea erityisesti lojaliteettiristiriidan purkamisessa

Hoito ja interventiot (suora lainaus Aleneff, M. 2015, s. 60)

Tavoite vieraannuttamisen hoidossa

- 1 Edistää, korjata ja vahvistaa lapsen kykyä ylläpitää terveitä suhteita molempiin vanhempiin
- 2 Auttaa lasta tekemään sen, minkä pystyy vanhempiensa välisten ristiriitojen keskelle joutumisen välttämiseksi
- 3 Vahvistaa lapsen kriittisen ajattelun taitoja
- 4 Suojella lasta myöhemmin elämässä tapahtuvalta aiheettomalta vanhemman torjumiselta
- 5 Auttaa lasta ylläpitämään puolueettomia mielipiteitä ja realistisempia näkökulmia kummastakin vanhemmasta ja myös itsestään
- 6 Auttaa perheenjäseniä kehittämään myötätuntoista suhtautumista toinen toistensa toimiin kohtuuttoman ankaruuden tai kriittisyyden sijasta
- 7 Vahvistaa perheen kykyä olla tehokkaasti vuorovaikutuksessa keskenään ja käsitellä ristiriitoja rakentavasti
- 8 Vahvistaa vanhempien taitoja kasvattaa lasta asianmukaisia rajoja asettamalla ja pitämällä sekä välttämällä psykologisesti päällekkäyvää vuorovaikutusta

Kuva 4. Family Bridges -ohjelman tavoitteet perhedynamiikan muuttamiseksi vieraannuttamista hoidettaessa (Warshak, 2010).

OMASSA TYÖSSÄSI

Pienryhmäkeskustelua

Minkälaisia haasteita odostat kohtaavasi työskentelyssäsi huoltoriitojen parissa tulevaisuudessa?

Miten huolehdit työssä jaksamisestasi?

Kiitos mielenkiinnosta!

Helinä Häkkänen-Nyholm

Puh. 044 3511630

helina.hakkanen-nyholm@psyjuridica.com